

บทที่ 5

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าหิน

จากการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ตามคำถามการวิจัย 3 ข้อ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา 3 วิธีหลักด้วยกัน คือ 1) การทบทวนวรรณกรรม 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ 3) การสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมตลอดการวิจัยการ โดยมีผลการศึกษาดังนี้

1. รูปแบบความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา เป็นการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าหิน ในวิถีชีวิต โหนด- นา- เล ซึ่งสามารถสร้างเอกลักษณ์ให้ชุมชนได้อย่างดี

ฉะนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท่าหิน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากเจ้าของพื้นที่ ซึ่งการทำหน้าที่ของคนในชุมชนที่มีความแตกต่างกันไปในหลายๆ ด้านตามความสามารถของแต่ละบุคคลนั้นจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกันของชาวตำบลท่าหิน

โดยรูปแบบความร่วมมือของชุมชนในการกำหนดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าหิน อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา นั้น จะออกมาในลักษณะรูปแบบของความร่วมมือของชุมชนที่จะสามารถช่วยให้ชุมชนมองเห็นถึงศักยภาพของชุมชนเอง แล้วสามารถนำไปพัฒนาชุมชนได้อย่างถูกต้องทิศทางและยั่งยืนต่อไป โดยความร่วมมือที่เกิดขึ้นเมื่อศึกษาแล้วพบว่ามีความร่วมมือของชุมชนในชุมชนดังนี้

1.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชักจูง

รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชักจูงนี้เกิดขึ้นมาจากชุมชนท่าหินเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางด้านการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรที่มีค่ามากมายทำให้ตำบลท่าหินเกิดการรวมตัวจากการเริ่มจากกลุ่มดอกไม้จัน โดยการก่อตั้งจากประชาชนในตำบลท่าหินที่ประสบปัญหาว่างงานและมีรายได้ที่ไม่พอแก่การเลี้ยงชีพ บางส่วนก็รับจ้างเป็นคนงานก่อสร้างบ้างได้รับค่าแรงไม่พอต่อ

การใช้ชีวิตประจำวัน รายได้หลักของคนในตำบลทำหีนก็คือ การทำนา การทำตาลโตนด และการประมง และที่ผ่านมาสำหรับประชาชนที่เป็นเกษตรกรได้ประสบกับปัญหาหาคาผลผลิตตกต่ำ โดยต้นทุนการผลิตสูงเพราะขาดการจัดการผลผลิตด้านการตลาดและการปัญหาในการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร และการรวมกลุ่มครั้งนั้นจึงมีการคิดและหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน จึงมีแนวคิดในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นมา โดยสามารถที่จะรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มเครือข่ายการมีส่วนร่วมการท่องเที่ยว โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดคุณค่าทางการท่องเที่ยวสูงสุด และมีรูปแบบการบริหารในลักษณะคณะกรรมการ ภายใต้การแนะนำของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างที่ นายสหาย อำภาพร้อม กล่าวว่

“...จริงๆ แล้วผมเดิมก็ออกเลหาปลาอยู่แล้ว แต่พอมีการรวมกลุ่มขึ้นมา ทางกลุ่มก็หาคนที่จะให้นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ ผมก็เต็มใจที่จะทำและทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นกัน พอเห็นว่ามิกลุ่มเกิดขึ้นก็มาช่วยทางกลุ่มด้วยเลย...”

การที่ชุมชนมองเห็นถึงทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ตรงกันจึงทำให้จุดขายของพื้นที่ทำหีนเกิดความสำคัญและคนในชุมชนเองพยายามที่ค้นหาถึงศักยภาพของชุมชน ในขณะที่กลุ่มเครือข่ายการมีส่วนร่วมการท่องเที่ยวของตำบลทำหีนที่เกิดขึ้นมาก็มองเห็นถึงสิ่งที่เป็นทรัพยากรในชุมชน โดยเป็นการใช้ชีวิตประจำวันของชาวชุมชนทำหีนเองมาจัดการท่องเที่ยวตามสิ่งที่มีบุคคลภายนอกมองเห็นถึงคุณค่าจากการใช้ชีวิตประจำวันของชาวทำหีนตามทรัพยากรที่มีในพื้นที่ จึงได้มีแนวความคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตหรือการเป็นอยู่ของชุมชนเกิดขึ้น ตามที่นางพูนทรัพย์ ศรีชู กล่าวว่

“...หากว่าให้เล่าถึงว่าเราเริ่มจัดการท่องเที่ยวขึ้นได้อย่างไร ก็น่าจะเริ่มจากว่าแต่แรกเราอาจจะไม่เห็นถึงความสำคัญกับทรัพยากรในท้องถิ่นที่เรามีอยู่ และเราสามารถนำมาทำเรื่องท่องเที่ยวได้โดยที่เราอาจจะไม่รู้ว่เราสามารถจะทำได้ แต่พอมื่บุคคลภายนอกชุมชนให้ความสำคัญเรื่องนี้เราก็ได้รู้ว่ตาลโตนดที่คนอื่นอาจจะไม่เห็นคุณค่า แต่เราเห็นเป็นชีวิตประจำวันและมีคุณค่าต่อพวกเรา ในสายตาพวกเราอาจจะไม่สวย แต่กับบุคคลอื่นอาจมองว่สวยงามก็ได้ แล้วจะมีทะเลสาบสงขลาซึ่งมีนกกน้ำ เกาะทม เกาะเหียง มีการทำนา การออกหาปลาในเล ซึ่งพอกคนอื่น

มาดูแลเขาก็บอกว่ามันสวยมันน่าประทับใจ เราถึงมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรในท่าหินเรา แล้วมาลองชวนคนเข้ามาลองเที่ยวแลบ้านเรา...”

หลังจากการรวมกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยวของชาวท่าหินครั้งนี้ มีการใช้วิธีการทำความเข้าใจและระดมความคิดของคนในชุมชนเอง เพื่อหาข้อสรุปที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาใช้บริการให้เกิดความประทับใจและมีความเหมาะสมกับพื้นที่มากที่สุด ตามการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันของกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยว ตามที่นายสว่าง อัมภาพร้อม กล่าวว่

“...เรามีการจัดเป็นกลุ่มเครือข่ายเรามีศูนย์อยู่ที่บ้านน้องพา เราแบ่งคนมาทำหน้าที่กันทุกคนในรูปแบบของกลุ่มที่ผ่านมาทางกลุ่มมีการประชุมสมาชิกและกำหนดการทำงานร่วมกัน การแบ่งหน้าที่กันทำ ที่สำคัญคือการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่จะจัดการท่องเที่ยวตามการแนะนำของทางการที่เข้ามาประชุมร่วมกับกลุ่มเราก็ยอมรับกฎต่างๆ ที่พวกเขาวางขึ้นมา...”

จากข้อสรุปร่วมกันดังกล่าวที่เกิดขึ้นนี้สามารถทำเป็นระเบียบข้อบังคับของกลุ่มภายใต้ชื่อใหม่ว่า “ข้อบังคับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโหนด-นา-เล พ.ศ.2553” และมีวัตถุประสงค์ในข้อบังคับฉบับนี้อยู่ด้วยกันทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต โหนด-นา-เล ในท้องถิ่นตำบลท่าหิน
2. เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความสามัคคีและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก
3. เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกด้วยกันหรือหน่วยงานต่างๆ
4. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุน สร้างรายได้แก่สมาชิกชมรม

1.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบสั่งการ

โดยรูปแบบที่เกิดขึ้นหลังจากกลุ่มเครือข่ายมีความเข้มแข็งและสามารถจัดการท่องเที่ยวและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ดีในระดับหนึ่ง จึงมีหน่วยงานราชการต่างๆ ให้ความสนใจและประสานในการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดไม่ว่าจะเป็นการให้คำแนะนำหรือการส่งผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ มาให้ความรู้ และการมอบหมายงานให้ทางกลุ่มดำเนินการตามความสามารถในการจัดการของกลุ่ม ดังที่นางพูนทรัพย์ ศรีสุข และนายสว่าง อัมภาพร้อม กล่าวไว้ว่า

“...จริงๆ แล้ว การที่ไปประชุมมาแต่ละที่กับลุงหวางนั้น เป็นเพียงแค่ไปรับรู้ข้อมูล ที่ทางหน่วยงานต่างๆ เขาเชิญไป และทางหน่วยงานก็จะบอกข้อมูลต่างมาให้ว่า กลุ่มต้องทำอะไรบ้างและบริหารจัดการหรือ หลังจากนั้นเราก็มามาแลกเปลี่ยนในกลุ่มให้ สมาชิกฟัง เพื่อที่จะปรับให้เข้ากับกลุ่มของเราให้มากที่สุด ส่วนข้อมูลอื่นๆ เช่น ไครมาเที่ยว จะมาที่คน เราก็มอบอกกับสมาชิกกลุ่มให้เตรียมตัวตามที่ได้แบ่งหน้าที่ ไว้แล้ว...”

“...ตามจริงๆ แล้วผมกับน้องรมจะนำข่าวสารต่างๆ ที่ได้จากทางการ จะมาถึงผม และน้องรม แล้วนำข่าวสารนั้นมาประชุมและบอกเล่ากับสมาชิกกลุ่มว่ามันมีเรื่อง อะไร ทำหรือ จะมีการทำอะไรกันต่อไป แล้วพวกเราก็มามาจัดแบ่งหน้าที่กันต่อไป...”

1.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยธรรมชาติ

เมื่อกลุ่มเครือข่ายที่เกิดขึ้นและมีความเข้มแข็งภายใต้การมีวัตถุประสงค์ร่วมกันของคนในชุมชนและได้ผลตอบรับและการให้การยอมรับจากบุคคลภายนอกชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน จึงทำให้เกิดแนวร่วมโดยธรรมชาติ โดยที่มิได้เห็นถึงความสำคัญร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าหิน ตามทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่และศักยภาพของการบริหารจัดการที่เหมาะสมของกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยว ดังที่ นางพูนทรัพย์ ศรีชู กล่าว

“...เป็นเพราะบ้านเรามีโหนด มีนา และเลสาบ เราก็มานำสิ่งที่มีอยู่มาทำให้เกิดประโยชน์แก่บ้านเราให้ได้ และสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวได้ โดยเอาคนในชุมชนที่ทำกินอยู่แล้วมาร่วมเช่นพวกขับเรือว่างก็มาขับพานักท่องเที่ยวเที่ยว พวกทำกับข้าวก็ทำ โดยที่เวลาคนเข้ามาต้องมาติดต่อกับเราก่อนเราถึงสามารถให้บริการได้ พี่ว่าตรงเนี่ยเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวอยากสัมผัสมากที่สุด...”

การเกิดความร่วมมือของชุมชนในตำบลท่าหินในลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยธรรมชาติ แล้วทำให้เกิดการให้ความสำคัญของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนตามมาหลายกลุ่มที่จะให้การท่องเที่ยวในตำบลท่าหินเกิดขึ้น โดยหวังที่จะให้การท่องเที่ยวของตำบลท่าหินเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป และกลุ่มต่างๆที่เกิดขึ้นโดยมีจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในการมีส่วนร่วมแบบธรรมชาติ เช่น กลุ่มเรือนำเที่ยว กลุ่มบ้านพักหน้าสเคย์ กลุ่มรักษาความปลอดภัย ดังที่ นายอดิสร พรหมจินดา และนางบุญพา แก้วมณี กล่าว

“...เรามีกุ่ม อส. ที่ผ่านการฝึกมาดูแลให้ช่วงนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในทำหินเราก็
ขับรถแลกๆ กัน แต่โดยมาทำหินหม้ายไหรอยู่แล้ว โจรก็หม้าย นักเลงกะหม้าย...”

“...มีหลายหลังก็มีการพูดคุยกันแล้วที่พร้อมก็บ้านพี่ บ้านพี่ละมุน แล้วก็สมาชิกใน
กลุ่ม รวบรวมๆ แล้วก็ประมาณสิบหาวคนเห็นจะได้...”

ข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นการร่วมมือของคนในชุมชน เพื่อที่จะบริหารจัดการการท่องเที่ยวของตำบลท่าหินภายใต้การให้ความสำคัญและมีจุดหมายที่มีความต้องการตรงกันของคนในชุมชนท่าหินเอง โดยที่ตำบลท่าหินมีศักยภาพเนื่องจากมีทรัพยากรที่สามารถจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ได้ดี โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาสัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนท่าหินที่อยู่คู่กันกับการใช้ชีวิตของคนในชุมชน โดยมีวิถีโหนด-นา-เล เป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญและมีความพร้อมที่จะให้ชุมชนบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนคู่กับชุมชนท่าหิน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชักจูง รูปแบบการมีส่วนร่วมแบบสั่งการ และรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบธรรมชาติ ที่ผู้วิจัยสรุปมานี้เป็นไปตามผลการศึกษาของ อุมพร มณีแนม และพูนทรัพย์ ศรีชู (2552: 75-81) นับได้ว่าเป็นรูปแบบที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการภายใต้ความสัมพันธ์ของชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชน

ข้อมูลที่ได้จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนในครั้งนี้เป็นการรวบรวมจากข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยและผู้เชี่ยวชาญหลักด้านการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและจากข้อมูลทุติยภูมินามาสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวของตำบลท่าหินเกิดขึ้นมาภายใต้การเห็นถึงความสำคัญของคนในชุมชนเอง จึงเกิดการรวมกลุ่มกันที่จะบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มีใช้ให้เกิดประโยชน์ เมื่อประมาณปี พ.ศ.2544 หลังจากที่มีการรวมกลุ่มของชาวท่าหินจากการริเริ่มทำกลุ่มดอกไม้จัน เพื่อสร้างเป็นรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนเนื่องจากมีสภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนค่อนข้างต่ำและมีอัตราการว่างงานสูงจึงทำให้การรวมกลุ่มในการทำดอกไม้จัน ได้ผลตอบรับทั้งในชุมชนเอง

และกระจายการจำหน่ายไปสู่ชุมชนอื่นที่ใกล้เคียง ต่อมาเมื่อชุมชนอื่นเห็นถึงช่องทางในการผลิตของกลุ่มดอกไม้จันทน์ที่ตำบลท่าหินมีผลตอบแทนที่สูง จึงมีการเกิดกลุ่มดอกไม้จันทน์เกิดขึ้นมากมายในพื้นที่ใกล้เคียงทำให้กลุ่มดอกไม้จันทน์ของตำบลท่าหินประสบปัญหาการจัดจำหน่าย กลุ่มดอกไม้จันทน์จึงมีสมาชิกในกลุ่มเหลือน้อยลง และทางกลุ่มก็มีการค้นหาศักยภาพของชุมชนภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ในตำบลท่าหินเอง จึงมีแนวคิดที่จะยึดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีโหนด-นา-เล ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในตำบลท่าหินภายใต้การทำแผนชุมชนร่วมกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหাতেเลสาบสงขลาที่เกิดการตื้นเขิน และสามารถสร้างความร่วมมือของชุมชนให้มีความสนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตแบบเดิมๆ โดยมีวิถีโหนด-นา-เล เป็นจุดขายหลักของการจัดการท่องเที่ยว

หลังจากดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ระยะหนึ่งทำให้ชุมชนท่าหินมีการตอบรับจากนักท่องเที่ยวและการให้ความสำคัญของหน่วยงานต่างๆ โดยมีภาคีการท่องเที่ยวที่ประสานข้อมูลร่วมกันกับกลุ่มการท่องเที่ยวของตำบลท่าหิน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหิน เป็นต้น

โดยผลจากการที่หน่วยงานภายนอกชุมชนให้ความสำคัญจึงทำให้ปี พ.ศ.2552 ที่ผ่านมาชุมชนได้มีการต้อนรับผู้ที่มาท่องเที่ยวในชุมชนทั้งที่เป็นนักวิชาการที่เข้ามาศึกษาวิจัยของชุมชนท่าหินในด้านการท่องเที่ยว และการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชน เช่น การต้อนรับนักเรียน โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา นักเรียน โรงเรียนวรนาธิเฉลิม นศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นต้น ซึ่งกลุ่มเยาวชนที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในครั้งนี้เป็นการเรียนประสบการณ์จริงที่อยู่นอกห้องเรียน รวมถึงการให้ความสนใจของสื่อสารมวลชนในการจัดทำสื่อการประชาสัมพันธ์ แนะนำแหล่งท่องเที่ยว เช่น ในการถ่ายทำรายการของทีวีไทย และการเข้ามาทำข่าวของหนังสือพิมพ์มติชน และการจัดทำรายการเที่ยวทั่วไทย เป็นต้น

จากผลการสรุปทำแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลท่าหิน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2553 ณ วัดท่าหิน พบว่า นอกจากจะเป็นการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่แล้ว ทางกลุ่มก็ยังไปร่วมกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวในหน่วยงานต่างๆ ที่เชิญเข้าร่วม เช่น งานรวมพลคนรักทะเลสาบ วันลูกโหนด ออกร้านแสดงผลงานในงานรวมพลคนกินปลาที่กรุงเทพมหานคร การออกร้านแสดงผลงานสมัชชาประมงโลกที่จังหวัดภูเก็ต รวมถึงออกร้านแสดงผลงานในประเทศมาเลเซีย และในการสาธิตวิถีชีวิตชุมชนของชาวท่าหินนอกจากจะเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวท่าหิน กลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวเองก็ยังมี การสาธิตในวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรื่องของศาล โตนดของชาวท่าหินนอกสถานที่เพื่อเป็นแรงดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยวที่จะมีเรียนรู้และสัมผัสบรรยากาศที่แท้จริงของชุมชนท่าหิน

จากการรวมกลุ่มของชาวท่าหินเพื่อจัดการการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนควบคู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท่าหิน จึงทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวจัดตั้งเป็นชมรมภายใต้การกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ร่วมกัน โดยมีชื่อกลุ่มที่ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลท่าหิน และเมื่อสมาชิกมีเพิ่มมากขึ้นทางกลุ่มเลยมีแนวความคิดที่จะปรับจากกลุ่มเป็นชมรมโดยใช้ชื่อชมรมว่า ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโหนด นา เล เมื่อปี พ.ศ.2553 เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และมีสถานที่ทำการชมรมอยู่ที่ 57 หมู่ที่ 6 ตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา และมีการจัดทำข้อบังคับของชมรม (ตามภาคผนวก ง) ร่วมกันโดยสมาชิกชมรมถือใช้มาตั้งแต่เดือนมีนาคมปี พ.ศ.2553 ที่ผ่านมา ในลักษณะของข้อบังคับกำหนดที่มีการจัดการผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกชมรมที่เป็นสมาชิก โดยการสมัครสมาชิกในการเสียค่าบำรุง 100 บาทต่อคน สมาชิกจะได้รับการปันผลโดยเอากำไรสุทธิมาปันผล การปันผลสมาชิกได้มาจัดสรรเป็นครั้งๆ ไป เหลือกำไรสุทธิจัดสรรเป็นเปอร์เซ็นต์และปันผลรายปีดังนี้ ปันผลสมาชิกร้อยละ 30 กองทุนกลางร้อยละ 50 กองทุนสาธารณะร้อยละ 10 และกองทุนสวัสดิการร้อยละ 10

ดังนั้นจากการที่ตำบลมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโหนด นา เล ที่เข้มแข็งและสามารถบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนในเกิดเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ได้เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลท่าหิน และจากการบริหารจัดการของชมรมสามารถกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ โดยได้รับความร่วมมือของชุมชนในกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นอีกโปรแกรมหนึ่งที่ทางชมรมให้ความสำคัญ เนื่องจากมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของข้อบังคับของชมรมและจะสามารถสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวให้มั่นคงและยั่งยืนได้

3. รูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและมีความเหมาะสมกับการบริหารจัดการภายใต้ทรัพยากรในพื้นที่ที่จำกัด แต่จุดเด่นของชุมชนท่าหินคือการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการท่องเที่ยวที่มีความเข้มแข็ง และจากการรวบรวมจากข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยและผู้เชี่ยวชาญหลักด้านการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรม ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและจากข้อมูลทุติยภูมินำมาสรุปผล พบว่า ชุมชนท่าหินมีรูปแบบที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ 2 รูปแบบโปรแกรมด้วยกันคือ รูปแบบที่ 1 คือ รูปแบบการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน เข้าไปเย็นกลับ และรูปแบบที่ 2 คือ รูปแบบการท่องเที่ยวแบบ 1 คืน 2 วัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบที่ 1 คือ รูปแบบการท่องเที่ยวแบบ 1 วัน เข้าไปเย็นกลับ

เวลา	สถานที่
08.30 น.	เดินทางมาถึงพื้นที่ตำบลท่าหิน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
08.45 น.	เดินทางลงเรือสัมผัสบรรยากาศของชุมชนท่าหินที่เต็มไปด้วยหมูนกที่อพยพมาจากที่ต่างๆ เพื่อวางไข่ที่จะขยายพันธุ์ และชมวิถีเลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา หลังจากนั้นชมทิวทัศน์ที่เป็นบรรยากาศที่สวยงามของเกาะบรรทมและเกาะคำเที่ยง
10.30 น.	ขึ้นจากเรือที่ทำเรือท่าหิน โดยเดินทางมายังที่ทำการชมรมและระหว่างทางที่เดินจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตในหมู่บ้าน
10.50 น.	รับฟังการถ่ายทอดประสบการณ์ของคนในชุมชนเรื่องวิถีไหนค นา เล ของชาวตำบลท่าหิน
12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน เช่น กุ้งหัวไหนค ยำขุมตาล ปลาแห้ง ปลาต้ม กิจกรรมสันตนาการ
13.30 น.	ชมวิธีการแปรรูปไม้ไหนคที่เป็นไม้เศรษฐกิจของชุมชนท่าหิน โดยสามารถแปรรูปได้หลากหลายประเภท เช่น การทำพวงกุญแจ โต๊ะ เก้าอี้ที่ทำจากไม้ตาลโดนค สามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนท่าหิน
14.30 น.	เดินทางชมวิถีไหนค ตั้งแต่การการทำพิธีกรรมต่างๆ ก่อนทำนา การสาธิตการไถนา การดำนา การหว่าน และการเก็บเกี่ยวข้าวในนาแบบดั้งเดิมของคนท่าหิน โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมได้ทำกิจกรรม
15.30 น.	เดินทางมาชมวิถีชีวิตไหนคได้ด้นตาล ที่มีผู้เชี่ยวชาญในการขึ้นตาลโดนคที่เป็นอาชีพที่คนท่าหินภาคภูมิใจ และการแกะลูกตาลพร้อมขีมน้ำตาลสดพาสเจอร์ไรส์ และการสาธิตทำน้ำตาล (น้ำผึ้ง) แวน และเปลือกชื่อของฝากจากผลิตภัณฑ์ชุมชนท่าหิน
17.30 น.	เดินทางกลับด้วยความสวัสดิภาพ

รูปแบบที่ 2 คือ รูปแบบการท่องเที่ยวแบบ 1 คืน 2 วัน

วันที่ 1 :

เวลา	สถานที่
9.20 น.	พบกับการต้อนรับของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีไหนด นา เล ตำบลท่าหิน ที่ทำการชมรมเพื่อฟังบรรยายวิถีชุมชนไหนด นา เล
10.00 น.	เดินทางมาชมวิถีชีวิตไหนดได้ต้นตาลที่มีผู้เชี่ยวชาญในการขึ้นตาลโดนด ที่เป็นอาชีพที่คนท่าหินภาคภูมิใจ และการแกะลูกตาล พร้อมชิมน้ำตาลสดพาสเจอร์ไรส์ได้ต้นตาลโดนด
12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวันที่บ้าน เช่น ถั่วกึ่งหัวไหนด ย่ามตาล ปลาแห้ง ปลาต้ม กิจกรรมสันตนาการ
13.30 น.	เดินทางจากสถานที่สาธิตวิถีไหนดมายังท่าเรือ เพื่อรับฟังบรรยายวิถีและ การอนุรักษ์ทะเลสาบสงขลา ร่วมกับนักท่องเที่ยวก่อน หลังจากนั้นเลือกซื้ออาหารทะเลเพื่อประกอบอาหารเย็นกับที่บ้าน (นักท่องเที่ยวก่อนนำค่าใช้จ่ายเอง)
14.30 น.	เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชุมชน เช่น ชมคันไถ ครก เครื่องมือประมงพื้นบ้านต่างๆ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ตาลโดนด ชมการสาธิตการทำขนมพื้นบ้าน น้ำตาล (น้ำผึ้ง) แวน พร้อมชิมฟรี และการสาธิตการสานของเล่นพื้นบ้านจากใบตาลโดนด ทำหัตถกรรมจากใยตาล
16.30 น.	แยกย้ายเข้าสู่ที่พักในตำบลท่าหิน และสัมผัสที่พักในบรรยากาศที่มีวิถีไหนด นา เล ที่พักแบบหน้าสเดย์
18.00 น.	ร่วมกันทำอาหาร และร่วมกันรับประทานอาหารกับเจ้าของบ้าน ในบรรยากาศแบบเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยวก่อน
19.30 น.	กิจกรรมสัมพันธ์ และชมการแสดงพื้นบ้าน เช่น มโนราห์ เพลงบอก ในบรรยากาศกลางทุ่งนาที่ควบคู่กับตาลไหนด
22.00 น.	เข้าที่พักนอน

วันที่ 2 :

เวลา	สถานที่
05.30 น.	กิจกรรมยามเช้า ชมพระอาทิตย์ขึ้นตอนเช้าพร้อมเตรียมตัวออกเดินทางไปชมวิถีเล ที่ท่าเรือในหมู่ที่ 5 ตำบลท่าหิน เดินทางลงเรือสัมผัสบรรยากาศของชุมชนท่าหินที่เต็มไปด้วยหมูนกที่อพยพมาจากที่ต่างๆ เพื่อวางไข่ที่จะขยายพันธุ์ และชมวิถีเล ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา หลังจากนั้นชมทิวทัศน์ที่เป็นบรรยากาศที่สวยงามของเกาะบรรทมและเกาะคำเหยียง
08.30 น.	รับประทานอาหารเข้ากับเจ้าของบ้านและเตรียมตัวเก็บสัมภาระของขึ้นรถเพื่อเดินทางกลับ
09.45 น.	เดินทางมาร่วมตัวกันที่ทำการชมรมเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยงเพื่อไปพัฒนาในการให้บริการ
11.30 น.	รับประทานอาหารกลางวันแบบพื้นบ้าน ได้แก่ แกงส้มหัวโหนด ปลาช่อน ปลาดุก กุ้งต้มน้ำผึ้ง และขนมหวานคือลูกตาลลอยแก้ว
13.00 น.	เดินทางกลับหาดใหญ่ โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนท่าหินเสร็จสิ้นลงในเวลา 13.00 น. เนื่องจากเวลาที่เหลือครึ่งวันหลังหากนักท่องเที่ยวจะเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่เชื่อมโยงในอำเภอสติงพระก็สามารถที่จะเดินทางไปได้ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในเขตอำเภอสติงพระอยู่หลายแหล่งด้วยกัน เช่น วัดดีหลวง วัดพะโคะ สำนักสงฆ์ต้นเลียบ วัดท่าคุระ หาดมหาราช อุทยานนกน้ำคูขุด เป็นต้น

4. รูปแบบการสื่อความหมาย

รูปแบบการสื่อความหมายของตำบลท่าหินเป็นการกำหนดรูปแบบการสื่อความหมายร่วมกันกับประชาชนในตำบลท่าหิน โดยในการกำหนดรูปแบบการสื่อความหมายครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรม นักวิจัยท้องถิ่นและข้อมูลทุติยภูมิ โดยผลของการกำหนดรูปแบบการสื่อความหมายร่วมกันพบว่ารูปแบบการสื่อความหมายในการท่องเที่ยวตามโปรแกรมการท่องเที่ยวของตำบลท่าหินเป็นดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายการท่องเที่ยวของตำบลท่าหิน

ในช่วงเวลานี้กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แพร่กระจายไปทั่วประเทศไทย บ้านเราก็เหมือนกัน แต่จะมีสักกี่ชุมชนที่สามารถในประเทศไทยที่สามารถจัดการกับทรัพยากรที่มีอยู่ได้จริงและสามารถนำมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ วันนี้เราจะหาคำตอบให้กับนักท่องเที่ยวที่จะมาสัมผัสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นกันที่ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

4.2 ลักษณะทั่วไปตำบลท่าหิน

บ้านระแงง บ้านหน้าทอน บ้านห้วยลาด บ้านทองด้ง บ้านท่าหินใต้ บ้านท่าหิน บ้านท่าหินเหนือ บ้านมิโล บ้านท่าอิฐ และบ้านพรวน รวมเป็นตำบลท่าหินทุกหมู่บ้านมีที่มาของชื่อหมู่บ้าน ตามสิ่งแวดล้อมและตามตำนานนิยายเล่าสืบกันมา ที่ตั้งและอาณาเขตของตำบลท่าหิน มีเนื้อที่ประมาณ 17 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,625 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่โดยรอบ โดยทิศเหนือติดกับตำบลคูุด อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ทิศใต้ติดกับตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ทิศตะวันออกติดกับตำบลบ่อแดง ตำบลบ่อदान ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ส่วนทิศตะวันตกติดกับทะเลสาบสงขลา

4.3 การเดินทาง

การเดินทางมาที่ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เดินทางออกจากตัวเมืองจังหวัดสงขลามุ่งตรงไปตามทางหลวงหมายเลข 408 ประมาณ 55 กิโลเมตร ก็ถึงทางเข้าจากนั้นก็เลี้ยวซ้ายเข้าไปประมาณ 8 กิโลเมตร ก็ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินและเดินทางต่อตรงผ่านไปจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินประมาณ 1 กิโลเมตร ก็ถึงที่ทำการชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโหนด นา เล ตำบลท่าหิน

4.4 อาชีพหลักของชาวตำบลท่าหิน

การประกอบอาชีพของชาวท่าหินส่วนมากแล้วจะเป็นการทำนาข้าวประกอบกับการขึ้นตาลโตนดเพื่อนำน้ำตาลที่ได้มีแปรรูปแบบผลิตภัณฑ์อย่างอื่น เช่น การทำน้ำตาลเหลว น้ำตาลแว่น ทำน้ำส้มสายชู และอีกอาชีพหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ควบคู่กับการทำนาและขึ้นตาลคือการประมงหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าการออกเล เนื่องจากอาชีพประมงนี้เป็นการใช้ทรัพยากรทางทะเลสาบให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุดของชาวท่าหิน และชาวท่าหินบางส่วนก็ประกอบอาชีพ

รับจ้าง เนื่องจากไม่กี่ปีมานี้ได้มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมาในพื้นที่ข้างเคียงหลายโรงงานจึงทำให้ชาวทำหินบางส่วนหันไปประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

4.5 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยวิถีโหนด-นา-เล

คาบสมุทรสทิงพระของชุมชนทำหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีวิถีชีวิตที่เรียกว่า วิถีโหนด-นา-เล คาบสมุทรสทิงพระอยู่บริเวณพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา และชุมชนทำหินอยู่ระหว่างทะเลสาบสงขลา กับทะเลอ่าวไทย โดยทะเลสาบสงขลา มีพื้นที่ครอบคลุม 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอกระแสดินธุ์ และอำเภอระโนด ในอดีตและปัจจุบันชาวบ้านแถบนี้จะประกอบอาชีพ ทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำน้ำตาล โหนด และทำประมงเป็นอาชีพหลัก

และชาวทำหินที่เป็นคนสมัยใหม่ในปัจจุบันจะละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปประกอบอาชีพในสังคมเมืองกันมากขึ้น ทำให้ภูมิปัญญาของชุมชนที่สั่งสมกันมานานเริ่มสูญหายและเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไป โดยที่ชุมชนไม่รู้ตัว ชาวทำหินบางคนจึงได้รวมกลุ่มกันฟื้นฟูวิถีโหนด-นา-เล กัน เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการให้บุคคลภายนอกมาเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนทำหินในการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม

เพราะฉะนั้นก่อนเรียนรู้วิถีชีวิตโหนด-นา-เล เรามารู้ถึงประวัติของตำบลทำหินกันก่อนว่าบ้านทำหิน ตามนิยายเล่าว่า มีแท่นศิลาลอยกระทงเพื่อมอญริมท่าเรือที่ได้ต้นโพธิ์ใกล้บ้านนางพัว แสงวันลอย ในสมัยนั้นมีเด็กๆ ได้ขึ้นไปเล่นบนแท่นหินกระโดดด้วยน้ำกั้นสนุกสนาน ต่อมาในสมัยสงครามโลก ครั้งที่ 2 มีวาตภัย พายุใหญ่พัดแรงมาก จึงทำให้แท่นศิลาลอยจมหายไป ตามกระแสน้ำพัดแท่นศิลาจมหายไปนานพอสมควร อยู่มาวันหนึ่งมีคนไปตัดหญ้าให้วัวใกล้ทอน (ทอน ตามภาษาถิ่นคือแหล่งน้ำหรือหนองน้ำ) เขาหลิอบไปเห็นแท่นศิลาลอยกระทงเพื่อมอญจมหายไป ซึ่งจะมีผู้คนที่ผ่านมาแถวนี้เห็นแท่นศิลาบ้าง ไม่เห็นบ้างแล้ว แต่ช่วงจังหวะของหินที่จมๆ ลอยๆ อยู่ ชาวบ้านเลยเรียกว่า “ทอนบังหิน” ลอยจมหายในทอน สมัยก่อนเขาเรียกว่า “บ้านศิลา ลอย” เพราะมีหินมาลอยอยู่ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “บ้านทำหิน”

4.6 ตำนานพ่อทวดมิไร

พ่อทวดมิไรมีประวัติความเป็นมาที่สำคัญและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านคือ มีการเล่าต่อกันว่า เจ้าเมืองพัทลุงมีสนมเอกชื่อนางวิไรมีความสวยงามมาก สนมเอกตามศักดิ์เรียกว่านางห้าง มีมหาเด็กรักษาพระองค์ซึ่งมีคาถาอาคมเก่งกล้า ได้ชอบพอกับนางสนมเอกของเจ้าเมืองพัทลุง เลยได้พากันหนีมาโดยใช้เรือสำเภาเป็นพาหนะ หนีมาทางคลองปากบางเข้ามาใน

ทะเลสาบสงขลาแล้วก็มาค้าอยู่ที่เกาะๆ หนึ่ง เลยเรียกเกาะนั้นว่าเกาะนางคำ แล้วก็เพี้ยนมาเป็นเกาะนางคำ แต่ไม่ได้นอนแต่ได้ทอดสมอเรืออยู่อีกเกาะหนึ่งใกล้ๆ กัน เกาะนั้นจึงเรียกว่าเกาะแพ แต่ไม่ได้เข้าไปพักที่เกาะแพ จึงออกเดินทางไปอีกพบเกาะอีกหนึ่งเกาะจึงเข้าไปพักที่เกาะนั้นเขาจึงเรียกเกาะนั้นว่าเกาะบรรทม หรือตอนนี้เขาเรียกเพี้ยนว่าเกาะทอม พอตอนเช้าก็ออกเดินทางมาพบคลองๆ หนึ่ง จึงนำเรือสำเภามาเข้ามาในคลอง พอเรือเข้ามาในคลองได้แสดงอภินิหารร้ายเวทมนต์คาถาเอาเท้ากระที่บดินปิดปากคลองเพื่อไม่ให้ใครตามมาหาเจอ แล้วก็นำเรือสำเภามาจนสุดคลอง และที่ สุดคลองนั้นมีต้นไม้ใหญ่อยู่หนึ่งต้นเขาเรียกต้นไม้ที่ว่าต้นไม้โหมง อยู่กินกันนานพอประมาณ เจ้าเมืองพัทลุงสืบทราบว่ามีหาคเล็กและพระสนมหนีมาอยู่ที่ต้นไม้โหมงในคลองก็มีคำสั่งให้ทหารไปจับตัวหาคเล็กไปประหาร โดยนำหงส์มาเป็นพาหนะในการนำหาคเล็กไปประหาร โดยหงส์ตัวนั้นมีลูกกระพรวนผูกคอมาด้วยจึงเอาเชือกผูกมหาคเล็กกับคอหงส์ตัวนั้นลากไปเพื่อที่จะนำไปประหารทางทิศเหนือของคลองไปประมาณ 3 กิโลเมตร หงส์เกิดความเหนื่อยล้าสะบัดคอลูกกระพรวนที่คอขาดไปลงที่หมู่บ้านหนึ่ง จึงเรียกบ้านนั้นว่าบ้านพรวน จึงลากต่อไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร ก็เลยประหารตรงนั้น ที่ตรงนั้นจึงมีชื่อว่าบ้านปลายหาร โดยนำหาคเล็กนั่งบนหงส์เพื่อใช้หงส์ในการแก้เคล็ดในการประหารเพราะมหาคเล็กมีคาถาอาคมฆ่าไม่ตาย เลยประหารมหาคเล็กบนหงส์คอขาดกระเด็นไป หงส์ก็คอขาดด้วยกระเด็นไปที่อีกทางหนึ่งที่ตรงนั้นเขาเรียกกันว่าบ้านคอหงส์ ต่อมาสถานที่ตรงนั้นที่ต้นไม้โหมงบริเวณที่เรือมหาคเล็กและสนมเอกอาศัยอยู่กันบนเรือสำเภานางบ้านเรียกมหาคเล็กว่าพ่อทวด และสนมเอกซึ่งมีความงามเรียกว่านางวิโร เลยชื่อของนางสนมเอกเป็นหมู่บ้านนี้ว่าวิโร ปัจจุบันเรียกเพี้ยนมาว่ามีโร พ่อทวดเสียชีวิตแล้วไม่มีใครทราบว่านางวิโรหายสาบสูญไปไหน อยู่มาวันหนึ่งมีช้างป่าฝูงหนึ่งมาลงกินน้ำที่ในคลองมีโร ช้างที่ลงไปกินน้ำบังเอิญลงไปเหยียบแคมเรือของพ่อทวดที่จมอยู่ใต้ดินในคลองมีโรเรือก็ผุดขึ้นมา ผู้คนพากันแตกตื่นไปดูกัน แต่ไม่กล้าที่จะเอาเป็นของตัวเองเพราะกลัวอภินิหารของพ่อทวด ข่าวลือได้ยินไปถึงพระอริการอำ เจ้าอาวาสวัดท่าหินสมัยก่อน จึงไปดูเรือพ่อทวดก็เห็นว่าไม้ของเรือยังใช้ประโยชน์ได้อยู่ พอคิดที่วัดท่าหินจะสร้างอุโบสถ พระอริการอำจึงมาทำพิธีขอเรือพ่อทวด เกิดมีอภินิหารฝนตกหนักให้ท่านเจ้าอาวาสนำเรือไปที่วัดท่าหินได้สะดวกจึงเอาไม้ของเรือนั้นทำแปทอุโบสถวัดท่าหิน ต่อมาโบสถ์หลังนั้นได้ชำรุดจึงได้รื้อโบสถ์เก่ามาสร้างใหม่ ไม้แปทนั้นหักเป็นสามท่อน มีพระสงฆ์ในวัดท่าหินนำไม้ที่หักเป็นสามท่อนนั้นมาไว้บนชื่อที่ศาลาหน้ากุฏิคนในชุมชนได้นับถือและบนบานให้ได้สมดังปรารถนาและนับถือกันมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาได้เรียกว่าบ้านวิโรปัจจุบันเพี้ยนมาเป็นมีโรหมู่ที่ 7 ตำบลท่าหิน อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา ต่อมาพระราชสิทธิวิเทศเจ้าอาวาสวัดอนันตเมธยาราม ประเทศสิงคโปร์ได้สร้างศาลาไว้เป็นอนุสรณ์สถานอยู่ที่บริเวณริมคลองมีโรที่เรือพ่อทวดจมอยู่และมีต้นไม้โหมงต้นเล็กขึ้นมาแทนที่

ต้นเดิม อยู่บริเวณบ้าน นายสมนึก ศรีสุกใส วันดีคืนดีมีคนเห็นเปิดเงินเปิดทองมาล่องอยู่ในคลองมีไร

สำหรับประวัติของตำบลทำหินฟุ้งแล้วก็ทำให้เข้าถึงบรรยากาศของวัฒนธรรมชุมชนทำหินได้มากที่สุด และสำหรับวิถีแรกที่พาไปเรียนรู้ในครั้งนี้คือ วิถีโหนด วิถีนา และวิถีเล

4.7 วิถีโหนด

วิถีโหนด คืออะไร วิถีโหนดก็คือการเก็บตาลโตนดของชาวบ้านที่ทำหินแห่งนี้ โดยมีอุปกรณ์ที่เร็วกว่ากระบอกลี้น้ำตาล ที่ชาวทำหินใช้ในการเก็บน้ำตาลโตนด ต้นตาลโตนดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนของต้นตาล ตามที่ครูไพฑูรย์ ศิริรักษ์ (2553: 6-7) ได้กล่าวเอาไว้ใน 100 ประโยชน์ตาลโตนดไทย ดังนี้

1) ลำต้น ใช้ก่อสร้างทำเครื่องเรือน เช่น ทำรอด ตง แป้ เคร่าฝา ฟาก เสาวงกบ ทำเฟอร์นิเจอร์ และใช้เป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น ปัจจุบันลำต้นของตาลโตนดที่มีความยาวประมาณ 20 เมตร จำหน่ายต้นละ 500-600 บาท

2) ราก ใช้ต้มเป็นยาสมุนไพรแก้โรคตานขโมย

3) ก้านใบหรือทางตาล ใช้ทำรั้วบ้าน ทำคอกสัตว์ ทำเชื้อเพลิง ทำเฟอร์นิเจอร์

4) ใบตาล ใช้มุงหลังคา กั้นเป็นฝายในสิ่งก่อสร้างชั่วคราว เย็บเป็นกระแฉกกันฝน จักใช้ทำเป็นแวนน้ำตาล ใช้ทำหมวก

5) ซ้อดอกตัวผู้ ตากแห้งใช้ทำเชื้อเพลิง ใช้กินแทนหมาก ใช้เป็นส่วนผสมต้มเป็นยาบำรุงกำลัง ตากแห้งต้มเป็นชาแก้เบาหวาน

6) ผลตาล ใช้ส่วนหัวของผลอ่อน โดยเฉพาะสายพันธุ์ข้าวปรุงเป็นอาหารจำพวกยำ แกง กั่ว และแกงเลียง กั้นเอาน้ำและเนื้อของผลสุกใช้ปรุงแต่งกลิ่นขนม ผลตาลอ่อนและสุกยังใช้เป็นอาหารสัตว์ เช่น หมู วัว

7) เมล็ด ส่วนที่เป็น “พวม” หรือ “จาว” ซึ่งเป็นใบเลี้ยงใช้ทำขนมหวาน “จาวตาลเชื่อม” เปลือกส่วนนอกเมล็ดแก่ใช้เผาถ่าน (โดยขุดหลุมใส่เมล็ดกลบด้วยแกลบข้าวเผาทิ้งไว้ราว 24 ชั่วโมง)

8) ใบตาล ใบตาลอยู่ในก้านใบตาลช่วงโคนก้านใบหรือกาบ ใช้ทำหมวก กระเป๋าถือ ใบตาล ที่รองจาน ถ้วยใส่กระดาษชำระ เป็นต้น

เพราะฉะนั้นอุปกรณ์ที่เตรียมมานี้คือกระบอกลี้น้ำตาลที่ไม่ใช่ที่จะใช้รองรับน้ำตาลสด ได้จากการคาบวงตาลอ่อนเพศผู้โดยใช้ไม้ “เลียม” ไล่เพื่อกันบูด วิธีการเก็บน้ำตาลสด อันดับแรกก็ต้อง

ปีนขึ้นไปบนต้นตาลแล้วก็เอามือปาดส่วนปลายของวงตาลบริเวณที่เป็นเหมือนท่อน้ำเลี้ยง ส่วนที่น้ำตาลจะไหลออกมา จากนั้นก็วางกระบอกลงไปใต้มารองไว้ ชาวบ้านที่ขึ้นตาลสามารถเก็บน้ำตาลสดได้วันละ 2 เวลา คือเช้าและเย็น ขึ้นไปเก็บกระบอกลงมาที่รองไว้แล้วก็สลักกระบอกลงมาใหม่รองน้ำตาลไว้เหมือนเดิม ทำแบบนี้ทุกวันจนกว่าวงจะปาดถูกปาดจนสั้นไม่สามารถให้ปาดได้ ส่วนทะเลตาลอ่อนเทศเมีย ซึ่งจะมีกรรมวิธีในการคาบจับซ้อนพอประมาณ น้ำหวานหรือน้ำตาลสดที่ได้ใช้ปาดเป็นเครื่องดื่ม ถ้านำน้ำตาลสดมาหมักต่อ 1-3 วัน จะเกิดแอลกอฮอล์และเปลี่ยนสภาพเป็นน้ำตาลเมา ที่ชาวบ้านเรียกว่า “หาวก” และหากหมักต่อไปอีก 1-3 เดือนจะกลายเป็นน้ำตาลเปรี้ยวที่เรียก “น้ำส้มสายชูหมัก” น้ำตาลสดที่ได้โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านเขาจะนำไปแปรรูปกัน โดยการนำน้ำตาลสดมาเคี่ยวเป็น “น้ำผึ้งโหนด” หรือ “น้ำตาลเข้มข้น” เพื่อการถนอมอาหารเก็บไว้ใช้ปรุงอาหาร และทำขนมหรือแปรรูปเป็นน้ำตาลแว่น และน้ำตาลผงสำหรับชงกาแฟ

4.8 วิถีนา

มาถึงวิถีนากันบ้าง วิถีชีวิตการทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านท่าหินบนคาบสมุทรสทิงพระแห่งนี้ ซึ่งการทำนาจะสลับกับอาชีพขึ้นตาลโตนด สำหรับบางบ้านเมื่อหมดหน้าตาลโตนด ก็จะมาประกอบอาชีพในการทำนา โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้จะเป็นการเปิดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนท่าหินได้สัมผัสประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับชาวท่าหิน โดยที่นักท่องเที่ยวเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตชุมชนท่าหินที่สืบทอดการทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกันหว่าน ไล่ คำนาน เก็บเกี่ยวข้าว และชมการสาธิตในการทำนาได้ทุกขั้นตอน

ได้เรียนรู้วิถีโหนด วิถีนา อีกหนึ่งวิถีชีวิตที่เป็นวัฒนธรรมการเป็นอยู่ของชาวท่าหินที่เป็นวิถีชีวิตอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญของชาวท่าหิน คือ วิถีเล หรือวิถีชาวประมงแบบดั้งเดิม และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากประมง เช่น การทำไข่ สุ่ม การทำกุ้งส้ม ปลาแห้ง กุ้งต้ม น้ำผึ้ง เป็นต้น เราจะใช้การเดินทางในการดูวิถีเลนี้ โดยเรือประมงพื้นบ้านโดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเรือประมงนำเที่ยวในการให้บริการนักท่องเที่ยว

4.9 วิถีเล

วิถีเลเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับชาวท่าหินมายาวนาน ชาวท่าหินอาศัยทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งในการหาปลา จับสัตว์น้ำอื่นๆ เพื่อเลี้ยงชีพเป็นหลัก และหากเหลือจากนั้นก็จะเป็นไปแบ่งขาย โดยอาจจะเป็นการแปรรูปในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำปลาแห้ง กุ้งส้ม หรือกุ้งต้ม น้ำผึ้ง เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของชาวท่าหิน

4.10 ทะเลสาบสงขลา

ทะเลสาบสงขลาเป็นทะเลสาบน้ำกร่อยที่มีแห่งเดียวในประเทศไทย หากลองเรือไปสักพักจะเห็นบริเวณใกล้ๆ นี้มีเกาะกลางทะเลสาบหลายเกาะ และสามารถขึ้นไปบนเกาะเพื่อไปชมวิวมุมสูงที่มองเห็นทะเลสาบสงขลาได้อย่างชัดเจนบนเกาะกำเหยงและเกาะบรรทม สามารถมองเห็นบริเวณรอบๆ ทะเลสาบได้ทั้งหมด โดยบางช่วงของทะเลน้ำตื้นที่มองเห็นจะอาจได้ชมนิเวศสามน้ำได้ชัดเจน นิเวศสามน้ำของทะเลสาบสงขลาที่นี่คือ ส่วนที่เป็นสีขาวยังจะเป็นน้ำจืด และที่สีขาวย่อลงมาน้อยก็จะเป็นน้ำจืดผสมกับน้ำเค็มคือน้ำกร่อย และน้ำที่มีสีเขียวคือน้ำเค็ม จากการบอกเล่าของชาวเลบริเวณทะเลสาบสงขลาเล่าว่า น้ำทะเลช่วงที่เกาะกำเหยงนี้จะมีพันธุ์กุ้งพันธุ์ปลาที่อุดมสมบูรณ์ที่สุด

4.11 อาหารพื้นบ้าน

อาหารพื้นบ้านของตำบลท่าหินเป็นอาหารที่มีจุดเด่นหลายอย่าง โดยเฉพาะรสชาติที่แตกต่างจากอาหารภาคใต้ทั่วไป อาจจะเป็นเนื่องมาจากเป็นการใช้ส่วนผสมของน้ำส้มหมักจากตาลโตนดและลูกตาลโตนด เช่น แกงคั่วหัวโหนด ยำyumตาล ปลาต้มส้ม (ใช้น้ำส้มที่หมักจากน้ำตาลโตนด) และแกงส้มหัวโหนด โดยอาหารที่มีอยู่ในตำบลท่าหินนี้ยังมีอาหารที่ได้จากสัตว์น้ำในทะเลสาบสงขลา คือ กุ้งต้มน้ำผึ้ง ปลาแห้ง เป็นต้น

4.12 การแสดงพื้นบ้าน

การแสดงมโนราห์ เป็นการแสดงศิลปะของคนภาคใต้ที่มีทำรำในรูปแบบต่างๆ ทั้งดงาม และเพลงบอกเป็นการขับร้องบทกลอนที่เป็นศิลปะพื้นบ้านที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนในชุมชนท่าหินอีกแขนงหนึ่ง ที่มีทำรำและการขับร้องบทกลอนที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เด่นในการขับร้องเป็นบทกลอนบทต่างๆ ตามภูมิปัญญาของผู้ที่แสดง โดยการแสดงพื้นบ้านทั้งสองแขนงนี้จะประกอบด้วยเครื่องดนตรีไม่กี่ประเภท ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง แต่สำหรับมโนราห์ต้องมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยมีลูกปัดเม็ดเล็กๆ เป็นเครื่องประดับที่ร้อยมาเป็นชุดการแสดงที่สวยงาม โดยมีซอหรือที่ผู้รำมโนราห์เรียกว่า เทริด